

Seasann cosa leathana

Súil thapa ar an gceacht

Oscail an ceacht trí chupán amháin a luascadh ar bhos do láimhe agus iarr ar na páistí tuairimí gasta a thabhairt faoi cad a chabhraíonn le rud fanacht ina sheasamh. Ainmnigh cosa leathana agus cosa caola trí iad a thaispeáint le do chorp féin. Ansin tógann na beirteanna dhá thúr de chupáin nó de bhloic, a sheasann leo féin, ar an airde chéanna: ceann amháin le trí phíosca scaipthe ag an mbun, agus an ceann eile le píosa amháin. Tugann gach beirt sonc beag séimh amháin dá dtráidire, tugann siad faoi deara cén túr a fhanann ina sheasamh, agus críochnaíonn siad trí chosa leathana a aimsiú ar sheastán fíor sa seomra ranga.

Cuspóirí foghlama

- Dhá thúr den airde chéanna a thógáil, ceann le cosa leathana agus ceann le cosa caola
- A thabhairt faoi deara cén túr is fearr a fhanann ina sheasamh nuair a thugtar sonc don tráidire
- A rá go gcabhraíonn cosa leathana le túr seasamh

Roimh an gcloigín – ullmhúchán

Bailigh cupáin phlaisteacha nó bloic (thart ar 12 cheann) agus tráidire cothrom amháin do gach beirt an lá roimh ré. Fág do mhúnla féin (bonn leathan i bhfoirm triantáin taobh le bonn nach bhfuil ann ach cupán amháin, an dá thúr ar an airde chéanna) ina sheasamh ar an mbinse tosaigh roimh an gclog ionas gur féidir leis na beirteanna an patrún a chóipeáil.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
cupáin phlaisteacha nó bloic adhmaid (thart ar 12 cheann do gach beirt: dóthain chun bonn leathan de 3 phíosca a dhéanamh agus dhá thúr ghearra atá ar comhairde)	12	grúpa	seomra ranga	potaí iógairt glana is féidir a chur ar a chéile, nó cupáin pháipéir ón ollmhargadh
tráidire cothrom nó bosca éadomhain (dromchla tógála don tástáil, nuair a thugtar sonc beag séimh dó)	1	grúpa	seomra ranga	claibín láidir cairtchláir nó leabhar mór crua-chlúdaigh, le húsáid mar bhonn

Pointe sábháilteachta

Tóg na túir faoi airde gualainne. Tabhair sonc don tráidire, ní don túr. Seas siar nuair a thiteann na túir; ná bíodh cos ar bith faoi imeall an tráidire; bí cúramach nach ngabhfar méara idir na cupáin.

Céimeanna teagaisc

- **Ag tosú:** Coinnigh cupán nó bloc amháin ar bhos do láimhe agus luasc go séimh é. Coinnigh an tráidire agus an trealamh tógála as radharc. Ná glac ach le dhá thuairim nó trí, go gasta (bun leathan, téip ghreamaitheach, a bheith íseal), agus glac go cineálta le gach smaoineamh.
- **Cosa leathana agus cosa caola:** Cuir do dhá chos go daingean i bhfad óna chéile agus luasc ó thaobh go taobh: fanann tú socair. Ansin seas ar bharraicíní ar chos amháin agus bíonn tú ag luascadh go míshocair. Abair: ciallaíonn cosa leathana bun mór scaipthe; ciallaíonn cosa caola bun beag. Taispeáin an tráidire folamh uair amháin ionas go samhlóidh na páistí cá seasfaidh na túir.
- **Tóg dhá thúr:** Déan an próiseas iomlán uair amháin os comhair an ranga mar eiseamláir: trí chupán i dtriantán mar chosa leathana, cupán amháin mar chosa caola, an líon céanna sraitheanna, agus lámh nó leabhar cothrom trasna bharr na dtúr. Fág do mhúnla ina sheasamh. Siúil timpeall agus fiafraigh: ‘Taispeánaigí na cosa leathana dom. Taispeánaigí na cosa caola dom. An bhfuil siad ar an airde chéanna?’ Gan ghliú ná téip.
- **Sonc séimh:** Taispeáin sonc bog amháin le méar amháin ar thráidire do mhúnla, ach ná habair tada faoi cén túr a thit. Tugann gach beirt sonc séimh amháin. Tar éis dóibh triail a bhaint as, pléigh leis an rang ar fad: cé acu túr a d'fhan ina sheasamh, agus cén fáth? Athfhoclaigh a gcuid freagraí mar seo: ‘cabhraíonn cosa leathana le túr seasamh go seasmhach.’
- **Cosa leathana timpeall orainn:** Pointeáil ar thacas ealaíne nó ar sheastán cotaí sa seomra ranga a sheasann leis féin, agus ainmnigh a chosa leathana. Taispeáin conas tús na habairte ‘Cabhraíonn cosa leathana mar...’ a úsáid, ansin críochnaíonn na beirteanna an abairt ó bhéal. Coinnigh gearr é agus ó bhéal amháin: gan bhileog líníochta.

Cad ba cheart a fheiceáil

Titeann beagnach gach túr le cosa caola ar dtús; fanann an túr le cosa leathana ina sheasamh nuair a thugtar sonc séimh dó. Má thiteann an dá thúr, bhí an sonc rólaidir: taispeáin brú níos boige le méar. Mura dtiteann ceachtar acu, níl an bonn caol caol go leor; cabhraigh leis an mbeirt cupán nó bloc amháin a úsáid ag an mbun.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **‘Titeann rudaí níos airde ar dtús i gcónaí’:** cuireann na páistí an locht ar an airde in ionad na gcos. — Pointeáil ar an dá thúr taobh le taobh agus seiceáil a mbarr le lámh nó le leabhar. Meabhraigh dóibh go bhfuil an dá thúr ar an airde chéanna, agus mar sin nach bhfuil de dhifríocht eatarthu ach cosa leathana nó cosa caola.
- **Brúnn na páistí an túr féin nó buaileann siad an tráidire go láidir, agus mar sin titeann an dá thúr agus cailltear an chomparáid.** — Stop agus taispeáin arís sonc bog amháin le méar amháin, ar an tráidire agus ní ar aon rud eile. Abair: tugaigí sonc don tráidire, ní don túr; seasaigí siar agus féachaigí.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Níos lú píosaí; stadann siad nuair atá an túr trí shraith ar airde. Oibríonn an bheirt in aice leis an múnla tosaigh agus pointeálann siad ar na cosa leathana agus ar na cosa caola sula dtógann siad gach túr.	• Cuireann siad an dá thúr ar comhairde go cúramach le lámh nó le leabhar trasna a mbarr, ansin insíonn siad rud amháin a thug siad faoi deara dá bpáirtí nuair a bheidh brú beag tugtha acu.	• Tar éis na comparáide, cuir sraith bhreise amháin leis an túr le cosa leathana (ná cuir aon rud leis an túr eile) agus bain triail as sonc séimh amháin eile leis an mbeirt sin. Seasann an túr leis féin i gcónaí, gan ghliú.

Nasc traschuraclaim

Déan nasc le hobair chothromaíochta sa Chorpoideachas: cuir na cosa i bhfad óna chéile chun seasamh go seasmhach, ansin bain triail as ar bharraicíní chun an luascadh míshocair a mhothú.